

Les *orelles* de l'arada: variants lèxiques (II)

(ALDC, IV, 890. Les *orelles* de l'arada)

L'orella de l'arada és una 'peça de ferro en forma d'aleta que surt a un costat i a l'altre del dental i serveix per a eixamplar el solc'. La comparació amb unes orelles (i els seus der.) ha estat la motivació més productiva: **1) orelles** (< llat. AURĪCULA, dim. de AURIS), amb les seves var. *oreies* 21, 67, 73-77, 79, 80, 82-84, afectat per la iodització del grup C'L, que pot arribar al grau zero (*orees* 70-72), la diftongació inicial en *aurelles* 10, 58, 103, 113, 114, 116, 117, 120, 121, 128 (present també en *aurellons* i *aurelles*), el dim. *orelletes* (s. XVI) 159 i la var. sintagmàtica *orelles de l'arreu* 40; **2) orellons** (s. XVI), amb el suf. dim. -ó (< -ONE), que presenta les var. *oreions* 18, 20-23, 30, 31, 34, 39, 43-46, 50, 52, 55, 56, 59, 61, *oriions* 38, *aurellons* 19, 27, 88, 92, 96, 97, *aureions* 28, 29; *orellús* 6, 9, 11, *aurellús* 7, amb canvi -ons > -ús, propi del ross.; **3) orelleres**, amb el suf. -era (o -er) i les var. *orilleres* 99, 100, per assimilació a la consonant palatal, *aurelleres* 86, 103, 105-107, 110-112, 118, 122, 129, 133, 140, 141, 143, 145-149,

aureller 98, 101, *orellers* 89, 90, *aurellers* 49, 65, 91, 95, 104; 4) *aurellanes* 124, amb el suf. *-ana*.

Altres mots es basen en la idea de: a) ‘ala’: *ales* 2, 66, 119 i el dim. *aletes* 41, 123, 155, 158; b) ‘placa, peça plana’: *pales* 53, 115, 123, 124, 149, 160 i el dim. *paletes* 161, 162; *post* 37, 42 (*posteta* de *realçar* 164); *llama de dental* 3 (← oc. *lama* o fr. *lame*); *pàmpol* 51/*pampo* 44, amb l’alternança *-oll/-o* com en *ninxol/ninxo*; *sogle* 13, manlleu a l’oc. o fr. *socle*, homonimització de *soc* ‘rellà’; c) ‘tallar’: *tallant* 16 (o *taiant* 37); *trinxets* 81, der. de *trinxar*, manlleu al fr. ant. *trenchier*; d) ‘separar el solc’: *escampadors* 4, der. de *escampar*, que alhora ho és de *camp*.

Des d'un punt de vista geolingüístic, *orelles* i els seus der. omplen pràcticament tot el domini. *Orelles* és bal., alg. i centre del nord-occ.; *orellons* és cat. central, i *orelleres*, val. i part nord i sud del cat. nord-occ.

Són mots normatius *orelles* i *orellons*, des del *DG*₁, 1932.

